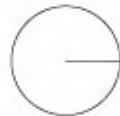

গণিতেৰ অলিগলি

পৰ্ব : ৮২

জুতাৰ নম্বৰ বলে দেবে বয়স

আপনাৰ জুতাৰ নম্বৰ থেকে আপনি জোন যাবেন আপনাৰ বয়স কত? এ প্ৰয়োগৰ ধৰাগুলো অনুসৰণ কৰতে হবে আপনাৰ।

এক : আপনাৰ জুতাৰ নম্বৰ একটি কথালে লিখুন।

দুই : একে ৫ দিয়ে গুণ কৰুন।

তিনি : এ গুণফলৰ সাৰে ১০ যোগ কৰুন।

চার : এ যোগফলকে ২০ দিয়ে গুণ কৰুন।

পাঁচ : এ গুণফলৰ সাৰে ১০১২ যোগ কৰুন।

ছয়া : এ ঘোষণাল থেকে আপনাৰ জন্মদাতাৰ বিয়োগ কৰুন।

সাত : সৰ্বশেষে বিয়োগফল হবে তিনি অৱোৰ একটি সংখ্যা। এৰ শুধুম অৱোত হবে আপনাৰ জুতাৰ নম্বৰ। আৰ পৰোৱৰ দুটি অৱ হবে আপনাৰ বয়স।

উদাহৰণ

এক : ধৰুন, আপনাৰ জুতাৰ নম্বৰ ৭।

দুই : ওই ৭-কে ৫ দিয়ে গুণ কৰুন : $7 \times 5 = 35$ ।

তিনি : ওই গুণফলৰ সাৰে ১০ যোগ কৰুন : $35 + 10 = 45$ ।

চার : ওই যোগফলকে ২০ দিয়ে গুণ কৰুন : $45 \times 20 = 900$

পাঁচ : ওই গুণফলৰ সাৰে ১০১২ যোগ কৰুন : $900 + 1012 = 2912$

ছয়া : এ ঘোষণাল থেকে আপনাৰ জন্মদাতাৰ বিয়োগ কৰুন : $2912 - 1012 = 1900$

সাত : সৰ্বশেষে বিয়োগফল হচ্ছে ৭৬০। এখনো ৭ হচ্ছে আপনাৰ জুতাৰ নম্বৰ এবং ৬০ হচ্ছে আপনাৰ বয়স।

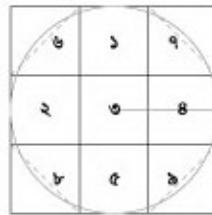
পাই (π) আৰিকাৰেৰ আগে

উপৰে ছোট-বড় তিনিটি বৃত্ত হোৱেছে। প্ৰতিটি বৃত্তেৰ রাখেহে সুনিৰ্দিষ্ট ব্যাসাৰ্থ ও পৰিধি। এ ধৰাবেৰ হাজাৰো-লাখো-কোটি ছোট-বড় বৃত্ত আৰমাৰ আৰুকৰে পৱাৰ। তাৰে মজাৰ ব্যাপোৰ হোৱে এসব ছোট-বড় যেকোনো বৃত্ত নিয়ে এৰ পৰিধিৰ দৈৰ্ঘ্যকে এৰ ব্যাসেৰ দৈৰ্ঘ্য দিয়ে ভাগ কৰাবে। আৰমাৰ সব সহজ একটি সংখ্যা পাই। সে সংখ্যাটি হচ্ছে $22 + 7$ বা 3.14 (পাই)। অতএব যেকোনো বৃত্তৰ পৰিধি $=$ ব্যাসাৰ্থ $\times 22 + 7$ বা 3.14 (একটি প্ৰাচৰক সংখ্যা)। এই প্ৰাৰম্ভ সংখ্যাটি পূৰ্বৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ। বৃত্তেৰ পৰিধিকল, বৃত্তেৰ আয়তন, সীলিঙ্গৰেৰ আচতন ও উপৰিভাগৰ দেৱাবলৰ বেৰ কৰাৰ সূত্ৰ এই প্ৰাৰম্ভ ব্যাবহাৰ কৰে।

একটি বৃত্তেৰ ব্যাসাৰ্থ যদি : হয়, তকে ওই বৃত্তেৰ ফেৰফল = $\pi \times$ বৃত্তেৰ ব্যাসাৰ্থৰ পৰিধিকলকে $\pi (22 + 7 \text{ বা } 3.14)$ দিয়ে গুণ কৰাবলৈ বৃত্তেৰ ফেৰফল আৰমাৰ পেৰে যাব সহজজাই। এখন আৰু হচ্ছে পাই (π) আৰিকাৰ হওয়াৰ আগে একটি বৃত্তেৰ ফেৰফল কী কৰে বেৰ কৰা হোকো? পাই (π) আৰিকাৰ হওয়াৰ আগে মিসৰীয়াৰ একটি পৰিকল্পনা বৃত্তেৰ ফেৰফল বেৰ কৰাবলৈ আৰু হচ্ছে পাই (π) আৰিকাৰ হওয়াৰ আগে মিসৰীয়াৰ একটি পৰিকল্পনা বৃত্তেৰ ফেৰফল বেৰ কৰাবলৈ আৰু হচ্ছে। সে পৰিকল্পনা কী হিল, তা-ই আৰমাৰ এখনো জানোৰ।

ধৰা ঘাক, ওপৰোৱ বৃত্তটিৰ ব্যাসাৰ্থ = ২ সেমি। অতএব এৰ ফেৰফল = $\pi \times$ ব্যাসাৰ্থী 2 = $(22 + 7) \times (2 \text{ সেমি})^2 = (22 \times 8) + 7 \text{ বৰ্গ সেমি} = 88 + 7 \text{ বৰ্গ সেমি}$ । π -এৰ মান ব্যৱহাৰ কৰে বৃত্তটিৰ কেৱলৰ আৰমাৰ সহজেই জোন গোলাব। কিন্তু π আৰিকাৰ হওয়াৰ আগে মিসৰীয়াৰ কাষ্ঠাবে কৰত। উপৰে বৃত্তটিৰ ব্যাসাৰ্থ = ২ সেমি। তাহলৈ এৰ ব্যাস = ৪ সেমি। নিচৰেৰ বড় বৰ্গক্ষেত্ৰটিৰ উপৰেৰ বাহিৰ দৈৰ্ঘ্য = ৪ সেমি। বগতি বৃত্তটিৰ পৰি প্ৰতিক্রিয়াল কৰলৈ নিচৰেৰ বড় ধৰণ কৰাবে।

এখনে বৰ্গক্ষেত্ৰটিৰ ফেৰফল = 4^2 বৰ্গ সেমি = ১৬ বৰ্গ সেমি। এই বৰ্গক্ষেত্ৰটিৰ পেতকেৰোই অৰুভূল কৰাবলৈ আমাদেৱ বৃত্তি, যাৰ ব্যাসাৰ্থ = ২ সেমি। এখন আৰমাৰ মদি বৃত্তিৰ বৰ্গক্ষেত্ৰেৰ কৰ অংশ জুড়ে অৰুভূল কৰাবে, তা জানতে পাৰি, কৰে সহজেই বৃত্তেৰ ফেৰফল জানতে পাৰিব। তাৰ কৰাকৰে আৰমাৰ বিকু অৰুভূলৰ সাহায্য লিয়ে হৈব। এজন বৰ্গক্ষেত্ৰটিৰ আমাদেৱ সময়ে হচ্ছি সমাল বৰ্গক্ষেত্ৰে ভাগ কৰাবলৈ হৈব। সম কৰি, বৰ্গক্ষেত্ৰটিকে সমাল হচ্ছি সমাল বৰ্গক্ষেত্ৰে ভাগ কৰাবলৈ আৰু ১, ২, ৩, ৪, ৫ নম্বৰ ছেটি বৰ্গক্ষেত্ৰগুলো মোটামুটিভাবে বৃত্তেৰ ভেকৰে পঢ়েছো এবং এৰ প্ৰতিটি হৈটি বৰ্গক্ষেত্ৰেৰ ফেৰফল মূল বৰ্গক্ষেত্ৰটিৰ ৯ ভাগৰে ১ ভাগ অৰ্থাৎ $16 + 9$ বৰ্গ সেমি।

অতএব বৃত্তেৰ ভেকৰেৰ ওই ৫টি বৰ্গক্ষেত্ৰেৰ ফেৰফলকল = $(16 \times 5) + 9$ বৰ্গ সেমি = $80 + 9$ বৰ্গ সেমি। এছাড়া, ৬, ৭, ৮ ও ৯ নম্বৰ ছেটি বৰ্গক্ষেত্ৰটিৰ মোটামুটি অৰ্থাৎ বৃত্তটিৰ মদিৰে পঢ়েছো, যাৰ ফেৰফল ২টি হৈটি বৰ্গক্ষেত্ৰেৰ সমাল অৰ্থাৎ $(16 \times 2) + 9 = 32 + 9$ বৰ্গ সেমি।

তাহলৈ বৃত্তেৰ পেটি ফেৰফল সমাল = $(80 + 9 + 32 + 9)$ বৰ্গ সেমি = $= (80 + 32) + 9$ বৰ্গ সেমি = $112 + 9$ বৰ্গ সেমি।

এভাবে মিসৰীয়াৰ আৰিকাৰ হওয়াৰ আগে বৃত্তেৰ ফেৰফল নিয়মৰে একটি পৰিকল্পনা জানতে পোৱেছিলেন। এৱা যে বৃত্তটিৰ ফেৰফল বেৰ কৰাবলৈ, তাৰ চারপাশে একটি বৰ্গক্ষেত্ৰ আৰু নিশ্চে। বৰ্গক্ষেত্ৰটিৰ ৯ ভাগৰ কৰে একেকটি ছোট বৰ্গক্ষেত্ৰেৰ ফেৰফল জোনে নিশ্চে। এমনি ৭টি ছেটি বৰ্গক্ষেত্ৰেৰ আয়তনেৰ সমাল হতো বৰ্গক্ষেত্ৰটিৰ ফেৰফল। সোজা কোনো বৃত্তেৰ চারপাশেৰ আৰু বৰ্গক্ষেত্ৰেৰ আয়তনেৰ ৯ ভাগৰ সমাল হৈব ওই বৃত্তেৰ ফেৰফল। তবে এই ফেৰফল অৰুভূলৰ মুকো একটা সঠিক ছিল না।

এ হৈকে অনুমুল কৰা যাব মিসৰীয়াৰ গুণিত ও বিজোৱাচৰ্যাৰ কঢ়ত। অহসৰ ছিলেন। প্ৰস্তুত, পিথোগোৰাসৰ বিধাৰ্য্যত উপপালাতি (সমকোণী ত্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰে) দুই বাহিৰ বাপৰেৰ সমষ্টি এৰ অভিজ্ঞেৰ বাপৰেৰ সমাল। কিন্তু পিথোগোৰাস আৰিকাৰ কৰেননি। তিনিই এটি জানতে পোৱেছিলেন লিমোয়ীয়েৰ কাছ থেকে। পিথোগোৰাস এই উপপালাতিৰ জনপ্ৰিয় কৰে তোলায় বড় ধৰণেৰ সুমিকা পালন কৰেছিলেন মাত্ৰ।

গণিতদানু